

Силабус
навчальної дисципліни
Історія зарубіжної літератури 2
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма	«Середня освіта (англійська мова та література)»
Спеціальність	014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови))
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Викладач	Ганна АЛЕКСАНДРОВА
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-zar-lit/composition-kaf-zar-lit/aleksandrova/
Контактний телефон	0997071561
E-mail викладача:	tria8@ukr.net
Графік консультацій	вівторок, 11.00-12.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Форма навчання	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
III – 3 / 90 год.	очна (денна)	I – 16 год. II – 16 год.	I – 14 год. II – 14 год.	I – 60 год. II – 60 год.	I – екзамен
IV – 3 / 90 год.	заочна (дистанційна)	I – 4 год. II – 4 год.	I – 4 год. II – 4 год.	I – 82 год. II – 82 год.	II – екзамен

Семестр: осінній, весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: історія зарубіжної літератури, доба Бароко, барокова лірика, комедія, драматургія, класицизм, доба Просвітництва.

Метою курсу є допомогти студентам прилучитися до всесвітнього літературного процесу, збагатити їхній духовний світ знаннями історії зарубіжної літератури, залучити до загальнолюдських цінностей, виховати почуття власної гідності, потребу в читанні, цікавість до художнього слова, сформуванню естетичний смак, високу загальну і читацьку культуру, розкрити специфіку естетичних проблем, сутність художніх напрямків та течій в літературі.

Завданням курсу є ознайомлення студентів з найвагомішими творчими здобутками всесвітнього літературного процесу; розкриття ідейно-естетичної специфіки творів зарубіжної літератури, визначення основних художніх явищ; поглиблення знань про зарубіжну літературу, відкриття нових імен всесвітньо відомих письменників та їхніх творів; розкриття характерних особливостей індивідуального стилю митців; закріплення знання літературознавчих понять; розвиток уміння аналізувати художній твір, обґрунтовувати свою думку з приводу прочитаного, виявляти основні проблеми.

Компетентності та програмні результати навчання:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується

комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

ЗКЗ. Здатність спілкуватися державною мовою в професійній діяльності як усно, так і письмово, комунікувати іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ПК 1. Здатність застосовувати досягнення сучасної методичної і філологічної наук, освітніх концепцій у процесі навчання іноземної мови і зарубіжної літератури в закладі середньої освіти.

ПК 6. Здатність виявляти закономірності літературного процесу, визначати специфіку і значення художніх концепцій і літературних творів у контексті суспільно-літературної ситуації, літературної критики і культурної епохи; давати оцінку художнього твору; визначати роль системи образів, сюжету, композиції та засобів виразності в їх поєднанні; характеризувати творчу індивідуальність автора.

РН 8. Спілкуватися державною мовою в професійній діяльності як усно, так і письмово, комунікувати іноземною мовою за предметною спеціальністю, висловлювати обґрунтовані твердження.

ПРН 6. Характеризувати тенденції, етапи і особливості літературного процесу країн у різні епохи, визначати світоглядно-естетичну специфіку літературних течій і напрямів; аналізувати твір за його ознаками та в контексті епохи, називати жанрові особливості твору, оперуючи відповідною термінологією.

ПРН 10. Уміє критично опрацьовувати джерела і здійснювати самостійний науковий пошук, у тому числі і з використанням емпіричних методів.

Зміст курсу:

Тема 1. XVII ст. як перехідна культурно-історична й літературна епоха. Бароко в літературі й мистецтві XVII ст., його суспільно-історичний ґрунт та світоглядні засади. Синтез Відродження і Високого середньовіччя в художній культурі бароко. Течії і «рівні» літератури бароко (високе, середнє і низове). Характерні риси поезики літературного бароко (динамізм, тяжіння до контрастів і антиномій, пишного декору, метафоризм і емблематичність). Маньєризм та гонгоризм в іспанській літературі поренесансної доби. Вплив народного романсу на іспанську поезію XVII ст. Творчість Гонгори – характерне втілення бароко в поезії. Ясний і темний стиль Гонгори. Поезія Д. Донна, нові уявлення про світ і людину. Тема трагізму людського існування. Філософська лірика Дж. Донна – значне явище поезії бароко. Донн і «поети-метафізики». Барокова преціозна література, її вплив на розвиток літературної мови.

Тема 2. Барокова проза та драматургія. Творчість Кальдерона – вершина іспанського барокового театру. Проблема художнього методу Кальдерона. Періодизація творчості. Жанрова своєрідність драматургії Кальдерона. Філософські драми Кальдерона. «Життя – це сон» як відображення етико-філософських уявлень бароко про світ та людину. Значення драми для подальшого розвитку іспанської літератури. Грасіан як засновник іспанської барокової естетики. Теорія творчої інтуїції. Концепція «швидкого розуму». Втілення теоретичних настанов у романі Грасіана «Критикон». Творчість Кеведо – визначне явище іспанської літератури XVII ст. Риси барокового стилю в прозі Кеведо. Особливості сатири письменника. «Історія життя шахрая на ймення Пабло» і розвиток жанру крутійського роману в іспанській літературі XVII ст. Розвиток німецького роману. Тридцятилітня війна як центральна подія в житті Німеччини XVII ст. і її негативний вплив на розвиток країни. Характеристика літературного процесу в Німеччині XVII ст. «Сімпліціус Сімпліціссімус»

Гріммельсгаузен як найвизначніший твір німецької прози XVII ст. Жанрова специфіка роману «Сімпліціус Сімпліціссімус» і традиції крутійського роману. Використання Гріммельсгаузенем досвіду німецької народної літератури. Специфіка художнього стилю письменника.

Тема 3. Джон Мільтон – найвидатніший поет і публіцист англійської революції. Періодизація творчості Мільтона. Поема «Втрачений рай» – зразок релігійно-філософського епосу XVII ст. Специфіка використання біблійної тематики в англійській літературі XVII ст. Особливості стилю поеми: динамізм композиції, тяжіння до глобальних узагальнень, контрастність образів, алегоризм і метафоричність. Бароківі і класицистичні риси в творчості Мільтона.

Тема 4. Класицизм XVII ст. як напрям і художня система. Раціоналістичний характер його естетики й нормативність поетики. Реалістичні тенденції в літературі XVII ст. Побутовий реалізм, емпіризм у художньому зображенні життя. Тенденції розвитку французької літератури XVII ст. Класицизм як провідний напрям французької літератури середини й другої половини XVII ст. Основні риси естетики класицизму, її філософська основа. Етапи розвитку французького класицизму XVII ст. Драматургія класицизму і його сценічна система. Буало і його поема «Поетичне мистецтво» як розкриття основних принципів естетики й поетики класицизму.

Тема 5. Французька класицистична драма. П'єр Корнель – провідний представник першого етапу французької класицистичної драматургії. Роль трагікомедії «Сід» у творчій біографії драматурга. «Сід» і класицистична доктрина. Новаторство Корнеля в жанрі трагедії. Вплив Корнеля на розвиток французької драматургії.

Творчість Жана Расіна – вершина другого етапу французької класицистичної трагедії. Трагедія Расіна «Андромаха» і специфіка психологізму в творчості драматурга. Етична і моральна проблематика творів Расіна. Питання позитивного героя у Расіна. «Федра» як одна з вершин французької класицистичної трагедії. Гуманістичні тенденції в трагедії. Расін і класицистичний канон.

Комедія французького класицизму. Творчість Мольєра як найвище досягнення французької літератури XVII ст. Використання Мольєром традицій ренесансного реалізму і досвіду народного театру. Боротьба Мольєра за створення високої комедії. Естетична програма Мольєра і класицистична доктрина. Тема буржуазії в комедії Мольєра «Буржуа-шляхтич». Проблема позитивних героїв у театрі Мольєра.

Тема 6. Література XVIII ст. та ідейний рух Просвітництва. Світоглядні засади Просвітництва: віра в розум і його необмежені можливості; в природжену розумність і добродішність людини; в просвіту як основний засіб вирішення суспільних, моральних та інших проблем. Естетика Просвітництва та її основні принципи. Основні напрями літератури Просвітництва: просвітницький класицизм, реалізм, сентименталізм і преромантизм. Жанрова система літератури доби Просвітництва і підсистеми окремих художніх напрямів і течій. Трансформація традиційних жанрів (трагедії, комедії, елегії, оди та інших) і поява нових жанрових утворень (філософська повість, міщанська драма).

Тема 7. Просвітництво у Франції. Основні риси життя французького суспільства першої половини XVIII ст. Початок кризи французького абсолютизму. Французьке Просвітництво як ідейна підготовка Великої буржуазної революції. Основні напрямки суспільної думки.

Вольтер: Загальна характеристика світогляду. Соціально-політичні й морально-філософські погляди Вольтера. Риси просвітницького класицизму в драматургії Вольтера. Антиклерикальна і антифеодальна спрямованість «бурлескної» поеми «Орлеанська діва». Художня специфіка філософських повістей. Ідейний зміст і естетична своєрідність повісті «Кандід». Риси раціоналізму в художньому методі Вольтера 1740–1750-х рр. Викривальна спрямованість повісті «Простодушний». Філософські та суспільно-політичні погляди Д. Дідро. Дідро і «Енциклопедія». Просвітницький реалізм естетики Дідро. Реалістичні тенденції прози «Черниця». Історичне значення спадщини Дідро. Ж. Ж. Руссо. Періодизація творчості. Соціально-політичні та естетичні погляди. Протест проти станової нерівності в романі «Нова Елоїза», художні особливості образів Сан-Пре і Олії. Тема природи в романі. Роль Руссо у становленні французького романтизму.

Тема 8. Англійське Просвітництво. Просвітницька концепція особистості в англійській літературі XVII–XVIII століть. Д. Дефо та його місце в літературі раннього англійського Просвітництва. Особливе місце Дж. Свіфта в літературі англійського Просвітництва. Обґрунтування принципів просвітницького реалістичного роману. Роман Г. Філдінга «Історія Тома Джонса-знайди». Художня своєрідність епістолярної прози Річардсона. Творчість Річардсона і сентименталізм.

Тема 9. Розвиток сентименталізму і суспільно-філософська основа його художнього методу. Значення етичної проблематики в естетиці сентименталізму. Провідні мотиви і художня своєрідність ліричної поезії сентименталізму (Томпсон, Грей, Юнг). Літературне новаторство Стерна як найвизначнішого представника англійського сентименталізму. Усвідомлення суперечностей і обмеженості просвітницьких поглядів у романах Стерна («Трістрам Шенді», «Сентиментальна подорож»). Демократичні риси творчості Голдсмита. Особливості сентименталізму в його творчості (роман «Векфільдський священник»). Творчість народного поета Р. Бернса. Бернс і сентименталізм. Шлях Бернса до реалізму. Преромантичні мотиви в зрілій поезії Бернса. Фольклорна основа естетики Бернса. Жанри й проблематика його поетичної спадщини.

Тема 10. Німецьке Просвітництво. Особливості історичного розвитку Німеччини у XVIII ст. та їх вплив на своєрідність німецького Просвітництва. Періодизація німецької просвітницької літератури. Великий німецький просвітник-демократ Г. Лессінг. Розвиток естетичних поглядів та боротьба за реалістичне національне мистецтво («Лаокоон»..., «Гамбурзька драматургія», «Мінна фон Барнгельм», «Емілія Галотті»). Література періоду «бурі й натиску» і початок кризи німецького просвітництва. Історична концепція та звернення до фольклористики в працях Гердера. Періодизація творчості Шіллера. Ідейна спрямованість і художні особливості драматургії Шіллера («Розбійники», «Вільгельм Телль»). Філософська проблематика та жанрова різноманітність лірики Шіллера 1790-х рр. («Дума про дзвін», балади). Періодизація творчості Гете. Роман «Страждання молодого Вертера» як вираз кризи штюрмерських настроїв Гете. Проблема «веймарського класицизму» в творчості Гете та Шіллера. Філософська проблематика та утопічні тенденції «Фауста».

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від студента очікується здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, активна участь у практичних заняттях та виконання самостійної роботи.

Політика освітнього компонента ґрунтується на засадах академічної доброчесності, прийнятої в Університеті (<https://surl.it/ijysjw>). Не допускаються будь-які види академічного

плагиату, фальсифікація та фабрикація даних, списування; забороняється використання здобувачами освіти додаткових джерел інформації під час оцінювання навчальних результатів (у тому числі засобами електронного зв'язку). Якщо у ході освітньої діяльності здобувач використовує інтернет-ресурси, штучний інтелект або інші джерела інформації, він має про це обов'язково вказувати (наводити відповідні посилання).

При використанні ГШІ необхідно дотримуватись університетського положення (<https://surl.lt/pumbpl>) – при підготовці до практичних занять дозволено часткове використання ШІ для структурування матеріалу, підготовки презентацій, перекладання джерел з інших мов. Забороняється копіювання та генерація неправдивих фактів. Забороняється його використання в контрольованому середовищі під час проведення іспиту.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер, проєктор, екран/інтерактивна дошка.

Система оцінювання та вимоги: Оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюється відповідно до Положення про порядок оцінювання знань здобувачів у Бердянському державному педагогічному університеті.

Підсумковий рейтинг з навчальної дисципліни – це сума рейтингової оцінки за результатами поточної успішності здобувачів вищої освіти (сума балів за поточну роботу на практичних заняттях та балів за самостійну роботу) і рейтингової оцінки за результатами семестрового екзамену.

За весь курс здобувач отримує максимум 100 балів (підсумкова оцінка). До їх складу входять:

60 балів – поточний контроль успішності (включно з рубіжним контролем і контролем самостійної роботи);

40 балів – підсумковий контроль (екзамен).

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю в балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		100
Практичні заняття	40	
Самостійна робота	20	
Підсумковий контроль		
Екзамен	40	

Розподіл набраних здобувачем балів під час практичних занять

Оцінювання здобувачів відбувається за шкалою 1-7 балів за всі види роботи:

1 = F (критично низький рівень)

2 = FX (незадовільно з можливістю перескладання)

3 = E (задовільно)

4 = D (задовільно+)

5 = C (добре)

6 = B (добре+)

7 = A (відмінно)

Здобувач отримує оцінки за роботу на кожному практичному занятті плюс за виконання завдань з самостійної роботи.

Формула переведення балів за практичні заняття

$$N_{\text{практик}} = (A \div B) \times 40$$

Де: $N_{\text{практик}}$ = остаточні бали за практичні заняття

A = сума всіх балів, отриманих здобувачем на практичних заняттях

B = максимально можлива сума балів на практичних заняттях

40 = максимальна кількість балів, що зараховується за практичні заняття згідно таблиці розподілу

Формула переведення балів за самостійну роботу

$$N_{\text{сам}} = (C \div D) \times 20$$

Де: $N_{\text{сам}}$ = остаточні бали за самостійну роботу

C = сума всіх балів, отриманих здобувачем за самостійну роботу

D = максимально можлива сума балів за самостійну роботу

20 = максимальна кількість балів, що зараховується за самостійну роботу згідно таблиці розподілу

Таблиця 2. Розподіл набраних здобувачем балів під час підсумкового контролю

Види робіт	Кількість набраних балів			
	F – FX	E – D	C – B	A
Екзамен:				
Теоретичні питання (2)	5	10	15	20
Практичне завдання	5	10	15	20
Максимальна кількість набраних балів	10	20	30	40

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час екзамену ($20+40+40=100$) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 3. Внутрішня університетська шкала оцінювання

Шкала оцінювання, що використовується в університеті	Шкала оцінювання ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

Основні

1. Александрова Г. О. Історія зарубіжної літератури. Античність : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид. Бердянськ, 2019. 193 с.
2. Белаш Г., Богові О. Історія зарубіжної літератури : навчальна програма для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2015. 120 с.

3. Боговін О. В. Історія зарубіжної літератури Середніх віків та Відродження : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ : ФОП Ткачук О. В., 2015. 244 с.
4. Давиденко Г. І., Величко М. О. Історія зарубіжної літератури XVII – XVIII сторіччя : навч. посібник. К. : Центр учбової л-ри, 2007. 292 с.
5. Денисова Т. Н. Історія американської літератури ХХ ст. К., 2002. 318 с.
6. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. : навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. К. : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
7. Криворучко С. К. Література країн західної Європи межі ХХ–ХХІ століття : підручник. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. 248 с.
8. Шаповалова М., Рубанова Г., Моторний В. Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження. К. : Знання, 2011. 476 с.
9. Штейнбук Ф. Конвергенція тілесних мікротопосів у сучасній світовій літературі : монографія. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. 248 с.

Додаткові

1. Галич О. А., Дмитренко В. І., Фоменко В. Г. Історія зарубіжної літератури. Античність. Середньовіччя. Луганськ : Альма матер, 2003. 228 с.
2. Мегела І. Історія давньогрецької літератури : курс лекцій. К. : Видавець Карпенко В. М., 2007. 340 с.
3. Мегела І. П. Історія Римської літератури : монографія. Миколаїв : Видавництво ЧДУ імені Петра Могили, 2009. 320 с.
4. Наливайко Д. Бароко і драма Кальдерона «Життя – це сон». *Тема*. 2000. №1. С. 5–17.
5. Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література ХІХ сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2001. 416 с.
6. Тацій Т. П., Турянська І. М. Трагування образу Дон Жуана в історичній легенді та французькій («Дон Жуан, або Кам'яний гість» Мольєра), англійській («Дон Жуан» Байрона), і українській літературах («Кам'яний господар» Лесі Українки). *Всесвітня література*. 2003. № 5. С.45-8.
7. Шалагінов Б. Зарубіжна література: Від античності до початку ХІХ сторіччя : іст.-естет. нарис. К. : Вид. дім «КМ Академія», 2004. 360 с.
8. Шалагінов Б. Б. Література сентименталізму в Англії. *Зарубіжна література*. 2004. № 7. С. 9-14.

Інформаційні ресурси

9. <http://www.zarlit.com/article/2.html>
10. https://pidruchniki.com/15100827/prirodoznastvo/uchennya_aristotelya
11. http://elibrary.kubg.edu.ua/5959/1/O_Halchuk_NP_2008_GI.pdf
12. Національна бібліотека України Вернадського: <http://nbuv.gov.ua>
13. Бібліотека БДПУ: <http://catalog.bdpu.org/cgi-bin/wfinder.cgi>
14. Велика електронна бібліотека: <http://www.big-library.info/>
15. Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади): <http://www.ae-lib.org.ua/>
16. Зарубіжна і українська літератури (твори): <http://www.e-reading.me/author.php?letter=%C0>
17. Український журнал іноземної літератури «Всесвіт»: <http://www.vsesvit-journal.com/index.php>